

Søndre Land kommune

Plan for bosetting og kvalifisering av innvandrere

RO – oktober 2015

Håp er ikke en overbevisning om at noe vil gå bra,
men at det som skjer har en mening

Václav Havel

Eit glassmaleri

”Ein framand kultur er som eit glassmaleri. På avstand ser vi bare mørke flater og merkelige linjer. Vi må innanfor for å sjå bileta, og det vedunderlige fargespillet, dei rike symbola. Vi er i dag i den heldige situasjon i dette landet at vi kan få oppleve noko av denne rikdommen innanfrå - utan å røra oss så mykje som ein kilometer. Viss vi bare våger. Viss vi bare vil.”

(Forfattar ukjent)

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	3
1.1. Mandat for planarbeidet	3
1.2. Organisering og gjennomføring av planarbeidet	3
2. Visjon: Motor i eget liv	4
3. Grunnholdning i bosetting og kvalifisering	5
4. Hovedfokusområder.....	5
4.1 Inkludering fra dag én	5
4.2 Språk og arbeid er nøkkelen.....	6
4.3 "Se etter våre ressurser"	7
4.4 Boliger – et felles ansvar for stat og kommune.....	8
4.5 Lokalsamfunnets bidrag i inkluderingsarbeidet	8
5. Kommunale utgifter til bosetting og integrering av flyktninger.....	9
6. Antall bosettinger 2015- 2020	10
7. Handlingsplan for gjennomføring av bosetting og kvalifisering av innvandrere	11
8. Organiseringen av flyktningarbeidet i Søndre Land kommune	15
9. Vedlegg.....	18
9.1 Viktige faktorer og perspektiv i forbindelse med traumer	18
9.2 Lenker	18
9.3 Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet – målstruktur 2015	18
9.4 Økonomisk oversikt flyktningarbeid i Søndre Land kommune for 2014	19

1. Innledning

Søndre Land kommune har vedtak om å bosette 30 flyktninger over tre år i perioden 2013-2015. I brev til alle landets ordførere fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet blir kommunene bedt om å vurdere hvor mange flere flyktninger kommunen kan ta i mot. Dette er begrunnet i den økende flyktningekatastrofen som verden opplever i 2015.

Kommunestyret i Søndre Land vedtok 22. juni 2015 mandat for arbeidet med en plan for flyktningarbeidet i kommunen. Hensikten med planen er å klargjøre oppgavene rundt bosetting og integrering, og å skape forståelse og koordinert innsats for bosetting av nye innbyggere i Søndre Land kommune.

Formålet med "Lov om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere" (Introduksjonsloven) er å styrke nyankomne innvandreres mulighet for deltakelse i yrkes- og samfunnslivet, og deres økonomiske selvstendighet.

1.1. Mandat for planarbeidet

Med utgangspunkt i kommunestyrevedtak 22. juni 2015:

Mål

- Planen gir en visjon for flyktningarbeidet.
- Planen viser hvordan Søndre land kommune skal arbeide med mottak, bosetting og integrering av flyktninger, og hva som må til for at dette skal kunne gjennomføres på en god måte.
- Planen inkluderer lokalsamfunnets bidrag i integreringsarbeidet.
- Planen anbefaler en målsetting på antall bosettinger for perioden.
- Planen munner ut i en handlingsplan for gjennomføring.
- Organiseringen av flyktningarbeidet er avklart.

Rammer

Oppstart juni 2015. Politisk behandling av planen høsten 2015.

Omfang og avgrensning:

- Arbeidet skal munne ut i en handlingsplan for gjennomføring av planen.
- Det skal være bred involvering i utarbeidelse av planen.
- Planen skal ta opp i seg alle kommunale oppgaver knyttet til mottak og integrering, samt lokalsamfunnets bidrag.
- Planen skal komme med en anbefaling vedrørende organisering av tjenesten.
- Planen skal synliggjøre kostnader ved bosetting.

Kommunestyret vedtok følgende tillegg til mandatet:

Det fremlagte notatet legges til grunn som mandat for utarbeidelse av flyktningeplanen med følgende tilføyelser: Flyktningetjenesten organiseres utenfor NAV og boligsosialplan utarbeides, og benyttes i arbeidet med flyktningeplan.

1.2. Organisering og gjennomføring av planarbeidet

Gjennomføringsansvarlig er kommunalsjef helse, omsorg og velferd Randi Marta Berg.

Leder for planarbeidet er Møyfrid Hallset, seniorrådgiver i RO (Ressursenter for omstilling i kommunene).

Arbeidsgruppe:

Knut Åge Berge	Kommunalsjef Oppvekst
Randi Marta Berg	Kommunalsjef HOV
Eli Johanne Ormberg	Flyktningkonsulent
Stina S Bjone	Veileder NAV
Tom Kåre Kleven	Konsulent Bygg og vedlikehold
Mari Stenerud	Søndre Land Røde Kors
Jon Odden	Leder av komite for helse, omsorg og velferd
Randi Kristin Pettersen	HVT utdanningsforbundet
Tore Venås	Avdelingsleder bygg og vedlikehold
Eivind Walbye	Veileder NAV

Framdriftsplan:

Tidsplan	Aktivitet
Uke 26	Informasjon og invitasjon til folkemøte 26. august 2015
26. aug. 2015	Folkemøtet kl.18.30
27.-28. aug. 2015	Samling med arbeidsgruppa
Mellomperiode	RO utarbeider utkast til plan for flyktningarbeidet
7. sept. 2015	Foreløpig tilbakemelding til komitéene om arbeidet med planen
9. okt. 2015	Samling med arbeidsgruppa – kvalitetssikring av utkast til plan
15. okt. 2015	Endelig plan for flyktningarbeidet sendes kommunen
19. okt. 2015	Planen legges fram i komitémøte
*26. okt.2015	Planen legges ut til høring
28. okt. 2015	(Planen legges fram i formannskapet) Sak om antall bosettinger i planperioden.
16. nov. 2015	Planen legges fram i kommunestyret) Planen legges på ny fram i komitéene
25 nov. 2015	Planen legges fram i formannskapet
14.des. 2015	Planen legges fram i kommunestyret

*Revidert pr 19.10.2015

2. Visjon: Motor i eget liv

Å være motor i eget liv bygger på en faglig forståelse om at aktiv medvirkning i egen bosetting og kvalifisering for arbeid/utdanning bidrar til deltakelse og læring. Flyktninger og innvandrere er mennesker som deg og meg. Det er mennesker med de samme grunnleggende følelser og behov for tilhørighet og ønske om å bidra i fellesskapet. En viktig grunnholdning i arbeidet med bosetting og

kvalifisering, er at nye innbyggere i Søndre Land kommune er en ressurs, og at stat og kommune investerer i denne ressursen med tanke på et verdig liv og arbeidskraft i nåtid og for framtida.

Det er en tanke om at menneskers helse og velvære må vernes og fremmes. Det er den veien hvor også produktive kvaliteter som interesse, arbeidsglede og evner kan oppstå. Hva som forklarer at mennesker fungerer og har det bra, må søkes hos individet selv, i dets sammenheng og i samfunnet i det store. Det er en idé om verdiskapning som går ut fra at det finnes verdifulle forutsetninger og ressurser hos hvert enkelt individ.

3. Grunnholdning i bosetting og kvalifisering

I teorien om hva som fremmer god helse og gir individet økt mestring og velvære (salutogenese)¹, er følgende faktorer viktig:

- Mestring av egen helse og livssituasjon.
- Opplevelse av sammenheng, som innebærer om vi tror på at situasjonen kan påvirkes, om situasjonen lar seg forklare og om situasjonen byr på overkommelige utfordringer.
- Område for helsemessig bedring: Indre følelser, sosiale relasjoner, å være psykisk stabil og å være involvert i givende aktiviteter.

Opplevelse av sammenheng er viktig for å mestre livet, tross alt. Uansett om vi skal lede oss selv eller andre, fungerer det best dersom

- jeg begriper og forstår meg i sammenhengen,
- om sammenhengen og oppgaven oppleves meningsfull,
- om jeg kan håndtere situasjonen som jeg selv ønsker, eller omgivelsene krever at jeg skal mestre.

Denne grunnholdningen innebærer at vi møter hvert menneske med en tanke om at det er bærer av ressurser, evner og vilje til å bidra til det som gir mening. Verdien i en slik tilnæringsmåte er innvandrers opplevelse av mening, egenforståelse og medansvar for sin egen situasjon.

Flyktningers evne til å lære/forstå konteksten i et annerledes land kan være sterkt influert av den livssituasjonen de befinner seg i. Noen kan ha behov for profesjonell hjelp til å bearbeide traumer. I arbeidet med inkludering er det viktig å inkludere dette perspektivet. Det kan oppstå situasjoner som bare kan forstås ut fra dette perspektivet. Vi forutsetter menneskelig mot og evne til å ta ansvar for seg selv og sine egne følelser. Det å finne seg selv i en ny kultur er en alvorlig oppgave. Du må akseptere nåsituasjonen, leve med fortiden, tørre å gå videre – deretter kan du få ny trygghet og lære en ny kultur å kjenne.

4. Hovedfokusområder

4.1 Inkludering fra dag én

Å bytte hjemland innebærer utfordringer på de fleste menneskelige områder. Innvandrerne på godt og vondt, i smått og stort, er blitt avhengig av helt nye omgivelser. Nettverksbygging og tilhørighet står sentralt. Alle i kommunen blir både mottakere og givere. Det er et viktig mål at vi skal være sammen om å bygge opp våre lokalsamfunn.

¹ Salutogenese: teori om helsefremmende faktorer. Teorien ble utviklet av Aaron Antonovsky som en motsats til patalogien, som vektlegger faktorer som fører til sykdom.

Bolig er en forutsetning for bosetting. Egen adresse er et bevis på at innvandreren er bosatt i kommunen. Her kan nye innbyggere ta i mot besøk fra naboer og venner og de som tilbyr hjelp til praktiske gjøremål og informasjon.

Å bli integrert i et fremmed land er ikke lett. Du må begynne på nytt og på nytt, og det krever stor egeninnsats. Det blir oppturer og nedturer, til du endelig lykkes. Vi andre kan gjøre veien lettere å gå. Tidligere innvandrere i Søndre Land kommune legger vekt på at nyankomne innvandrere får en kontaktperson, blir møtt med vennlighet, et smil eller invitert på en kopp kaffe/te (det mest internasjonale språket).

Ingenting trumfer nærmiljøet. Gode minner formidlet av tidligere innvandrere er de mange frivillige fra lokalsamfunnet som kom innom. *De snakket med oss, hjalp oss, skaffet oss små jobber og hjalp oss å lære norsk. Det gjorde mottakstilværelsen enklere, hverdagen ble mer meningsfylt og vi fikk kontakt med mennesker fra nærmiljøet. Det er også gjennom slik kontakt vi får hjelp til å forstå brev fra skole og barnehage, blir med på aktiviteter og dugnader.* Frivilligheten kan gjøre en stor forskjell i flyktningers liv.

Opplevelsen av tilhørighet i et samfunn skjer gjennom deltakelse i ulike grupper – familie, naboskap, venner, barnehage, skole, aktiviteter, arbeidskollegaer osv. Barnehage og skole er en viktig arena for sosialisering og språklæring. Gjennom lek og aktivitet i utforsking og læring finner barn sammen. I neste omgang gir dette mulighet for kontakt mellom foreldrene til barna. Kontakt som opprettes gjennom felles opplevelser, gir forståelse gjennom felles aktivitet og referanser.

Elever fra språklige minoriteter som kommer til norsk skole med mangelfull eller ingen kompetanse i norsk, vil ha stor nytte av å få opplæring i morsmål². Hovedmålet med opplæringen er å styrke elevenes forutsetninger for å beherske det norske språket og derved deres læringsmuligheter gjennom utvikling av grunnleggende lese- og skriveferdigheter, ordforråd og begrepsforståelse på morsmålet. I tillegg er interkulturell forståelse og utvikling av språklig selvtillit og trygghet sentralt i opplæringen. Dette kan bidra til utvikling av en tospråklig identitet og et sammenliknende perspektiv på norsk og morsmål. Språklæring i barnehagen og særskilt norskopplæring for flyktningbarn i skolen³ er viktige bidrag til inkludering og tilhørighet.

Inkludering og nettverksbygging betyr å få flere kontakter som kan gi tilhørighet. Det bør derfor arbeides målbevisst på to plan. Det første er god tilhørighet til de ulike gruppene. Det andre er kontaktskaping på et personlig plan som vil være der når/hvis gruppa oppløses.

Å møte innbyggerne i kommunen i sosiale sammenhenger der sang, musikk, dans, lek og idrett er felles språk som kan deles og oppleves, uten å kunne snakke norsk, kan bygge broer mellom mennesker. Møteplasser og aktivitet etter modell som frivillige og lag og organisasjoner driver i Søndre Land, er funksjonelle arenaer for inkludering. Kulturetaten i samarbeid med lag og organisasjoner er også en god arena for inkludering.

4.2 Språk og arbeid er nøkkelen

Det er en overveldende opplevelse å miste sitt eget språk, ens eget språk blir uten gyldighet. Å lære språket i det nye landet er viktig. Dette var det stor samstemthet om fra deltakerne på folkemøtet den 26. august 2015. Det er ikke bare språket som er nytt. Situasjonen som språket brukes i, er også ny. Ordet is forstås ulikt om vi står ved et islagt tjern om vinteren eller vi står ved isdisken i butikken.

² Utdanningsdirektoratet: veileder – Morsmål for språklige minoriteter

³ Opplæringsloven §2-8

Derfor er det viktig å endre konteksten der språk læres. Språkopplæring kan ikke bare være en "lukket verden", innenfor klasserommets fire vegger, men gjennomføres i en mest mulig åpen og stimulerende kontekst, i den virkelige verden.

Å lære å snakke og skrive norsk er viktig i Norge. Barn forstår fort hverandres språk. Spesielt gjennom lek og aktivitet på barns vis der leiken skapes der og da, og reglene med. Med andre ord en god språklæringsarena. I barnehage og skole møtes alle og muligheten for språklæring er mange. Både barnehage og skole skal samarbeide med foreldrene. Dermed blir barnehage og skole også en arena for relasjonsbygging for foreldrene, gjennom ønsket om det beste for sine barn.

Opplæring i norsk og samfunnsfag kan være en anstrengende utfordring, spesielt for deltakere med lite språk. Veksling mellom ulike former for aktivitet og pusterom ("bare-være"-tid) gir en type kaostid da underviser/veileder gir slipp på sin kontroll. Pusterommene/kaostiden er nødvendig for å gi rom for læring. I den tiden gjenvinner deltakerne sin status som subjekt, og blir i stand til å være mer enn en passiv mottaker.

Her er vi ved kjernen av praktisk språklæring, mot til å legge til rette for så mange ulike arenaer for språklæring som praktisk mulig. Språklæring må tilrettelegges for at den enkelte kan lære språk på en for vedkommende mest effektive og naturlig måte. Dialog og diskusjon er viktig fordi det hjelper deltakerne til å ta aktivt del i undervisningen. På den måten vil de få anledning til å vurdere tidligere erfaring med sin nåsituasjon. Vi har alt å vinne på at flyktninger og innvandrere blir våre kritiske og skapende medmennesker. Da trenger begge parter mot til å møte hverandre åpent.

Vi lærer det språket vi bruker. Språklæring handler mye om mot til å ta i bruk språket litt etter litt. Du kan nok når ditt hjerte finner ro i det språket du lærer, og du kan løse alle praktiske behov innen rammen av det språket.

Praksis er en viktig språklæringsarena. Her møtes innvandrere og ansatt om felles oppgaveløsning og språkutveksling. Både offentlig og privat næringsliv er viktige samarbeidsparter i språklæring og yrkeserfaring. Språk må ha en funksjon. Når muligheten for en jobb synes uopnåelig i læringssituasjonen, minker motivasjonen og læringsevnen. Erfaringer fra tidligere bosetting av flyktninger viser at arbeidspraksis tidligst mulig både gir god språktrening og motiverer til yrkeskvalifisering. Hensikten med arbeidspraksis er både å lære språk og innføring i norsk arbeidsliv. Hovedformålet med arbeidspraksisen vil avgjøre om tiltaket er en språkpraksisplass eller en arbeidspraksisplass. Det viktigste er uansett at språket knyttes til praktiske gjøremål og dermed gir en forståelig kontekst som gjør språkopplæringa funksjonell for det arbeidet som skal utføres.

Flyktninger og innvandrere kommer til kommunene med sin egen arbeids- og yrkeserfaring. Den første tiden handler om å få tilbake tryggheten, å stable livet på beina igjen. Men nøkkelen til å leve et godt liv her i Norge, er språk og arbeid. Styrket og mer fleksibel norskopplæring, enklere godkjenning av medbrakt kompetanse, og oppsøkende arbeid – ikke minst mot kvinner – lønner seg på lang sikt.

4.3 "Se etter våre ressurser"

Når du kommer til et nytt land, for å starte livet ditt på nytt, er det ingenting du heller vil enn å vise hva du kan. Bidra i fellesskapet. Gi noe tilbake. Det å igjen mestre noen oppgaver, gir oss overskudd og styrker oss. Arbeid gir kolleger, du blir bedre i norsk, det blir lettere å ta kontakt med naboene, delta i organisasjonslivet, møte opp på fotballtrening, stille opp på foreldremøtet.⁴

⁴ Siavash Sanftarash og Nisveta Trio: Velkommen til Norge Kronikk i Dagbladet 12. sept. 2015

De fleste flyktningene kommer med bagasje, så det gjelder å se hele mennesket og hjelpe dem i aktivitet. Helsestasjonen er viktig for etablering av aktivitet/tema i ulike grupper og psykososialt arbeid, i tillegg til de ordinære helsetjenestene.

Kulturforskjeller må erfares og forstås i likeverdig samhandling.

4.4 Boliger – et felles ansvar for stat og kommune

Å bo godt og trygt er en forutsetning for et godt og verdig liv, og utgjør grunnlaget for integrering og deltakelse i samfunnslivet: arbeid, fritid og god helse.

De fleste innvandrere integreres og etablerer seg på boligmarkedet på egen hånd, men mange nyankomne flyktninger og innvandrere er avhengige av offentlig bistand. En del innvandrere som er i arbeid og har vært i Norge en stund, kan likevel ha problemer med å få lån til bolig i det private markedet. Dermed er de i større grad avhengig av offentlige støtteordninger, og kommunens arbeid og hjelp med boligetablering er grunnleggende.

Gjennom godt samspill mellom staten, kommunene, lokalt næringsliv, frivillige organisasjoner og den enkelte boligsøker oppnås gode resultat i lokalsamfunnet. Kommunen er den sentrale aktøren på lokalplan, mens staten primært bidrar med overføringer av økonomiske ressurser og kompetanse til kommunene. Behovet for boliger må ses i sammenheng med kommunens totale boligmarked, reguleringsplaner og boligsosial handlingsplan, som sentrale virkemidler i arbeidet med bosetting av innvandrere.

Husbanken og IMDi administrerer økonomiske virkemidler som kan bidra til at innvandrere kan skaffe seg bolig. Det gis også statlig støtte til tiltak som legger til rette for integrering. Lokalkunnskap og lokal tilpasning av virkemiddelbruken øker mulighetene for å oppnå gode resultat.

4.5 Lokalsamfunnets bidrag i inkluderingsarbeidet

En gammel mann fra Indiana som hette Glenn ble i et kirkemøte spurt om sin religion. Glenn svarte: *When I do good things I feel good, when I do bad things I feel bad, that's my religion.* Abraham Lincoln adopterte Glens ord som sitt eget moralske kompass.

Det er den gode og varme følelsen vi får etter en god gjerning, som gjør at vi prioriterer å gi av vår tid eller våre penger. Fra hjerneforskningen vet vi at å hjelpe andre, reduserer vårt eget stress, og at de fysiologiske endringene som skjer i våre stressede kropper, kan måles.⁵

Innbyggerne i Søndre Land kommune har god tradisjon for frivillig arbeid, både personlig og som medlem av ulike lag og organisasjoner⁶. I folkemøtet den 26. august 2015 for innspill til arbeidet med bosetting av nye innbyggere i kommunen, ble det understreket at det er en felles oppgave å bidra i arbeidet. Kommunen har god erfaring med å etablere funksjonelle møteplasser for innbyggerne.

Det er viktig å inkludere nye innbyggere i hverdagen og i arenaer som barnehage, skole og arrangement knyttet til livet i kommunen. Like viktig er det å legge til rette for at nye innbyggere også selv kan skape arena for samling og dialog.

*Bare blant mennesker blir mennesket menneske.*⁷

⁵ Risto Pakarinen: Why be good? Artikkel i Scandinavien Traveler sept. 2015

⁶ Ros fra Stortingets talerstol for dugnadsinnsats da 200 flyktninger kom til Søndre Land to dager før det midlertidige asylmottaket var klart.

⁷ Sitat Bronfenbrenner

5. Kommunale utgifter til bosetting og integrering av flyktninger

Hvert år kartlegger Beregningsutvalget kommunenes gjennomsnittlige utgifter til bosetting og integrering av flyktninger og personer med opphold på humanitært grunnlag. Kartleggingen dekker perioden kommunen mottar integreringstilskudd og tilskudd til norskopplæring. Dette vil si året personene bosettes og de fire påfølgende år. Hensikten med kartleggingen er å se om de faktiske utgifter til bosetting og integrering samsvarer med statens overføringer til kommunene. Funnene til beregningsutvalget er en del av beslutningsgrunnlaget når neste års satser for tilskudd skal fastsettes.

Hovedresultater av kartleggingen for 2014⁸

- Kommunenes utgifter i 2014 er estimert til 770 300,- kroner per flyktning over femårsperioden hvor det utbetales integreringstilskudd.
- Tilskuddet fra staten for samme periode var på 717 600,- kroner for enslige voksne og 669 600,- kroner for andre (barn og enslige mindreårige).
- Gjennomsnittlig kommunal utgift per undervisningstime var i 2014 på 1 280,- kroner ved drift uten lokaler, og 1 600,- kroner ved drift med lokaler.

Kartleggingen viser at det er et avvik på 100 700,- kroner over femårsperioden mellom den gjennomsnittlige beregnede utgiften per person og integreringstilskuddets sats for voksne. For enslige voksne er avviket mellom tilskudd og beregnet utgift på 52 700,- kroner. Økning av satsene for integreringstilskuddet i 2014, reduserte gapet mellom utgifter og tilskudd fra 2013 til 2014.

For tilskuddet på 669 600,- for andre (barn og enslige mindreårige) over fem år, er inntekter fra enslig mindreårig-tilskudd og barnevernsrefusjon trukket fra. Integreringstilskuddets dekningsgrad er 63 prosent av den beregnede utgiften. Kommunene har altså utgifter til enslige mindreårige utover det som dekkes av barnevernsrefusjon, enslig mindreårig-tilskudd og integreringstilskudd.

Tallene viser altså at kommunenes estimerte utgifter var høyere enn tilskuddene fra staten. Siden tallene er basert på beregninger og dermed ikke er eksakte, er det imidlertid vanskelig å si noe sikkert om hvor stort gapet er. Dette vil også variere fra kommune til kommune.

Inntekter fra staten til kommunene kommer som integreringstilskudd, som utbetales over fem år med ulike satser etter alder og familiestatus, barnehagetilskudd, eldretilskudd og et særskilt tilskudd for enslige mindreårige. I 2015 gir staten et "stimuleringstilskudd" for hver flyktning kommunen bosetter ut over IMDis anmodning.

I tillegg får kommunene økte inntekter gjennom innbyggertilskuddet i inntektssystemet, som for alle andre innbyggere. I tillegg finnes det mange støtteordninger som kommunene kan søke på. Dette gjelder prosjekter innen alle tjenesteområder i en kommune.

De kommunale utgiftene er i hovedsak knyttet til introduksjonsprogrammet. For en kommune på Søndre Land sin størrelse, vil det også handle om å ruste opp tjenesteapparatet til å møte et større antall flyktninger enn tidligere.

⁸ Sluttrapport fra Beregningsutvalget august 2015 (2 rapporter)

6. Antall bosettinger 2015- 2020

I brev til alle landets ordførere fra Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet, datert 23. april 2015, blir kommunene bedt om å gi tilbakemelding på hvor mange flyktninger kommunen tar i mot i 2015 og 2016. Søndre Land kommune hadde 5772 innbyggere per 1. januar 2015. Plan for bosetting og kvalifisering av innvandrere skal anbefale en målsetting for bosetting for perioden 2015-2020.

Oversikt over antall bosettinger 2013-2015 i Søndre Land kommune

2013:	7 personer
2014:	8 personer
2015:	12 personer (kan bli 15) (ikke forespurt 5)

Søndre Land har vedtak om å bosette 10 flyktninger hvert år i perioden 2013-2015. Bosettingsdato viser at i 2013 ble 3 personer først bosatt i 2014 og i 2014 ble 4 personer først bosatt i 2015. For å effektivere Søndre Land kommunes vedtak om å bosette 30 personer i denne perioden, må kommunen bosette 17 personer i 2015 for å nå politisk målsetting. For 2016 har IMDi per 17. juli 2015, anmodet Søndre Land kommune om å ta i mot 15 flyktninger. For 2017 er anmodningen 15 flyktninger, og for 2018 og 2019 er anmodningen 13 flyktninger hvert av de to årene.

Beslutningsgrunnlaget for hvor mange flyktninger Søndre land kommune ønsker å ta i mot, må tuftes på følgende forutsetninger:

- Alle som kommer til kommunen er selvstendige mennesker med ressurser, jf. visjon og grunnholdning i bosetting og kvalifisering.
- Samarbeid i boligmarkedet, etablering av samarbeid innen kollektivtransporten og med frivillige gir engasjement og kreativitet i bosetting og kvalifisering, både på personlig nivå og på samfunnsnivå - jf. innspill fra folkemøtet 26. august 2015.
- Et samla tjenesteapparat i kommunen som ser sin funksjon og bidrag i et større samspill som mobiliserer hele kommunen.
- Oversikt over pengestrømmene – målretta økonomistyring – innsyn i innvandererregnskapet.
- En målretta styring av nødvendige ressurser i tjenesteapparatet for å løse oppgavene innen bosetting og kvalifisering av innvandrere.

Anbefalt målsetting for antall bosettinger for perioden 2015-2020

2015:	17 personer
2016:	20 personer
2017:	20 personer
2018:	20 personer
2019:	20 personer
2020:	20 personer

Til sammen over fem år (2016-2020) bosetter Søndre Land kommune 100 flyktninger. Med familiegjenforening kan antallet bli mellom 120 til 130 personer i femårsperioden.

7. Handlingsplan for gjennomføring av bosetting og kvalifisering av innvandrere

Hovedfokusområdene er grunnlaget for handlingene i handlingsplanen for bosetting og kvalifisering av innvandrere. Visjon og grunnholdning i bosetting og kvalifisering skal prege arbeidsprosesser og arbeidsmåter i gjennomføringen av planen. Handlingsplanen er gitt en form som skal gi muligheter for behovsretta nytenking i samarbeidet med innvandrerne og internt i tjenesteapparatet. På områder der det kreves funksjonelle rutiner og framdrift, er planen mer detaljert. Hensikten er at planen skal være et arbeidsredskap for utvikling i arbeidet med bosetting og kvalifisering. De fire første satsingsområdene stiller krav til kommunen som organisasjon, mens satsingsområdene videre er bygd på gangen fra mottak, bosetting og integrering av innvandrere.

Satsingsområde	Intensjon	Handling	Tidsperiode	Ansvar
1. Rask bosetting	Redusere tida fra beskjed om bosetting til mottak i Søndre Land kommune.	Etablere overordnet team for flyktningarbeidet i Søndre Land kommune. (Flyktningkonsulent, kommunalsjef Oppvekst, kommunalsjef HOV og avdelingsleder Bygg og vedlikehold). Det opprettes raskt kontakt gjennom et velkomstbrev og info på aktuelt språk. Forberedelser i de øvrige etatene	Møte to ggr pr år ved beskjed om bosetting Umiddelbart etter beskjed om navn Starter umiddelbart etter beskjed om bosetting fra IMDI.	Flyktningekonsulent innkaller Flyktningekonsulent Kommunalsjefer
	Bruke lokal språkkompetanse.	Lage infobrosjyre på aktuelle språk med bistand fra tidligere bosatte innvandrere.	Innen Mars-16	Flyktningekonsulent
	Samarbeidet om oppgavene er limet i kommunen for felles innsats i bosetting og kvalifisering.	Revidere fokusområder, arbeidsprosesser og sjekklister, på bakgrunn av plan for bosetting og kvalifisering av innvandrere og praksis.	Des-15- jun -16	Flyktningekonsulent i samarbeid med team
	Innflyttet innen 3 måneder etter beskjed fra IMDI.	Etablere dugnadsgjeng i samarbeid med kommunen for praktiske forberedelser (naboer, tidligere flykninger, medelever, bedrifter, frivillige).	Des/15- mars/16	Avdelingsleder bygg og vedlikehold

Satsingsområde	Intensjon	Handling	Tidsperiode	Ansvar
2. Bruk av tolk	Bedre kommunikasjon og forståelse.	Kommunens interne innvandrerbudsjett tydeliggjør funksjon og omfang av bruk av tolk for å sikre målretting og effekt i oppgaveløsningen.	Hele året	Avdelingsledere i aktuelle avdelinger
3. Kommunal boligbank	Behovet for boliger må ses i sammenheng med kommunens totale boligmarked, reguleringsplaner og boligsosial handlingsplan.	Sak fremmes (for boligkomiteen:) Bygg og vedlikehold får disponere egne boliger for bosetting.	Hele året. Sak fremmes i januar-16	Avdeling Bygg og vedlikehold
	Nok tilgang til boliger for bosetting.	Kommunal boligbank: <ul style="list-style-type: none"> - Kommunale boliger/bofellesskap – antall og størrelse - Private boliger – kartlegge kapasitet - Private utbyggere – samarbeid - Geografisk beliggenhet – hensiktsmessighet og transport 	Arbeides med i sammenheng med boligsosial handlingsplan	Avdelingsleder Bygg og vedlikehold
	Sirkulasjon i boligmassen (Husleieloven er retningsgivende).	Alle flyktninger skal i sin individuelle plan ha et punkt om boligkarriere.	Hele året	Flyktningkonsulent/team som et ledd i IP
	Innflyttingsklare boliger.	<ul style="list-style-type: none"> - Boliger skal være klargjort og vedlikeholdt + uteområdet (Sjekkliste) - Boligen utstyrt med standard møbler – noen valgmuligheter 	Hele året	Bygg og vedlikehold Flyktningkonsulent
4. Kommunens plikt til å informere, veilede og samarbeide	ArbeidsTeam for flyktningarbeidet i Søndre Land kommune samarbeider, fordeler og koordinerer arbeidet.	<ul style="list-style-type: none"> - Selveid innbo-standard møbler og utstyr - Økonomisk ramme (introduksjonsstønad + ev. anna inntekt) - Leie/eie bustad – økonomisk læring 	Informeres etter oppsatte rutiner	Flyktningkonsulent/Team

Satsingsområde	Intensjon	Handling	Tidsperiode	Ansvar
med boligsøker.		(investering og konsekvens)(startlån)		
5. Samarbeid mellom kommunen og Arbeids- og velferdsetaten om introduksjonsordningen for nyankomne innvandrere og videre kvalifisering.	Sikre ansvarsdeling, informasjonsflyt og samarbeidsrutiner. (Rundskriv Q-27/2015)	Utarbeide en skriftlig samarbeidsavtale der det framgår hvilke instanser internt i kommunen som deltar i samarbeidet. Avtalen kan enten være en særskilt avtale eller kan inngå som en del av samarbeidsavtalen om NAV-kontoret.	Innen utgangen av 2015	Kommunalsjef
6. Ankomst og etablering	Medvirkning skaper likestilling. Likeverdig og forsvarlig støtte med utgangspunkt i personens ressurser og ønsker.	<ul style="list-style-type: none"> - Bli kjent med flyktningen/familien – kompetanse, kunnskap og erfaringer (forventningsavklaring) - Bli kjent – få kontaktperson, fadderordning - Kontakt med frivillige/lag og organisasjoner 	Fra ankomst	Flyktningekonsulent/ Team Kulturavdelingen
7. Praktisk tilrettelegging for kvalifisering – samarbeid med Sølve	ArbeidsTeam for flyktningarbeidet i Søndre Land kommune samarbeider, fordeler og koordinerer arbeidet.	Barnehageplass må etableres: øke bhg-kapasiteten (gratis kjernetid 20 timer/uke).	Utredes vår 2016	Kommunalsjef Oppvekst
	Smidig og praktisk tilrettelegging for innvandreres deltakelse i introduksjonsprogrammet.	<ul style="list-style-type: none"> - Generelt: Beskjed til Sølve 3-4 uker før ankomst. - Enslige: Oppstart innen 1 uke - Familie: Skoleplass umiddelbart, noe lenger tid ved familiegjenforening 		Flyktningekonsulent/ arbeidsteam og oppvekst

Satsingsområde	Intensjon	Handling	Tidsperiode	Ansvar
		<ul style="list-style-type: none"> *Barnehageplass *SFO-plasser - Eldre: vurdere introprogr eller norskopplæring 		
	Fleksibilitet i introduksjonsprogrammet innebærer tilrettelegging for læring/kvalifisering.	<ul style="list-style-type: none"> - Individuell plan utarbeides i samarbeid/samhandling med nyankommet flyktning/innvandrere - "Boligskole " inngår i introduksjonsprogrammet 	Innen to md etter start i programmet	<p>Flyktningkonsulent og introprogrammet</p> <p>Lærer introprogram</p>
8. Språklæring i barnehage og skole	Rask inkludering og integrering.	- Språklæring i barnehage og skole skal legge vekt på morsmålets funksjon for barns begrepsdannelse i det nye språket, norsk.	Hele året	Kommunalområde oppvekst
9. Norsklæring og arbeid	Samarbeid med offentlig og privat næringsliv med tanke på kvalifisering og rekruttering av arbeidskraft.	<ul style="list-style-type: none"> - Markedsføre kommunens arbeid med kvalifisering av arbeidskraft i samarbeid med markedskontakt i NAV - Etablere forpliktende samarbeidsavtaler med offentlig og privat næringsliv - Samarbeidsordning med bedrifter - Karriereveiledning 	<p>Hele året</p> <p>Hele året</p>	<p>NAV</p> <p>Sølv ifht språkpraksis</p> <p>NAV ifht arbeidspraksis</p> <p>NAV</p>

8. Organiseringen av flyktingarbeidet i Søndre Land kommune

Nøkkelen til et funksjonelt arbeid med bosetting og kvalifisering av innvandrere er et bredt fagmiljø og oversikt over pengestrømmene⁹. Suksessfaktoren i ei slik tilnærming, er tydelig ledelse som er forankra på strategisk nivå i kommunen. Andre erfarte suksessfaktorer er:

- Avtaler med aktuelle aktører.
- Prosedyrer for ulike fora.
- Formaliserte møter.

Erfaringer fra kommuner som lykkes med bosetting og inkludering, synes å være uavhengig av kommunestørrelse.

Hensiktsmessige strukturer

Organiseringen av flyktingarbeidet handler om å etablere hensiktsmessige strukturer som understøtter oppgaveløsningen i tjenesten. Organiseringen skal sikre informasjonsflyt, fora for dialog og avklaring, funksjonelle beslutningsprosesser og rom for ideutvikling og nyskaping. Samtidig må organiseringa invitere til samarbeid med andre tjenester og funksjoner som er nødvendig for å nå målet med bosetting og kvalifisering av flyktinger.

Arbeidsgruppa har gjennom hele arbeidsprosessen understreket behovet for samarbeid og samhandling med aktuelle og nødvendige samarbeidsparter både internt og eksternt. Videre har det vært lagt vekt på at informasjonen i organisasjonen er målretta og stimulerer til handling. Det legges vekt på at ulike funksjoner eller ulikt lovverk blir brukt for å finne løsninger i fellesskap, ikke som hinder for samarbeid internt i kommunen eller med lokalsamfunnet.

Valg av organisering må ses i sammenheng med plan for bosetting og kvalifisering av innvandrere, både når det gjelder verdigrunnet generelt (visjon, grunnholdning og hovedfokusområder), og handlingsdelen spesielt. Plan for bosetting og kvalifisering beskriver et bredt samarbeid internt i tjenesteapparatet, med frivillige, lag og organisasjoner, næringsliv og lokalsamfunnet i sin helhet. Dette innebærer at organisering og arbeidsform må inspirere og invitere til samarbeid mellom profesjonelle og lokalsamfunnet. Når et helt samfunn engasjerer seg i å integrere innvandrere, blir resultatet langt bedre enn om bare profesjonelle blir satt til oppgaven¹⁰. Dette innebærer en organisering som gjør det enkelt og legitimt for tjenesteapparatet å trekke med seg lokalsamfunnet i inkluderingsarbeidet.

I sak 29/15, 22. juni 2015 gjorde kommunestyret i Søndre land følgende vedtak:

Kommunestyret vektlegger at vi har en moralsk forpliktelse til å bistå medmennesker i nød. Av den grunn bør Søndre Land kommune bosette flere flyktinger slik anmodningen fra IMDI og departementet (BLI) ber om.

Kommunestyret viser til de praktiske utfordringer Søndre Land kommune har med bosetting pr i dag og vedtar at vi ikke har mulighet til å bosette kvoteflyktinger eller øke antall bosettinger i 2015.

Kommunestyret vil avvente tilbakemelding om 2016 til etter en sak om flyktingarbeidet i Søndre Land har vært oppe til politisk behandling høsten 2015.

Det fremlagte notatet legges til grunn som mandat for utarbeidelse av flyktingeplanen med følgende tilføyelser: Flyktingetjenesten organiseres utenfor NAV og boligsosialplan utarbeides, og benyttes i arbeidet med flyktingeplan.

⁹ Arild Melvær, leder ved Innvandrersenteret i Flora kommune

¹⁰ Seniorforsker Eugene Guribye og forsker May-Linda Magnussen i Agderforskning

I en kommune på Søndre Land sin størrelse, er det behov for å se flere funksjoner i sammenheng med tanke på felles bruk av ressurser, både økonomisk og når det gjelder kompetanse. Kommunen vedtok i 2012 prinsipper for organisering av avdelinger. Dette innebærer at enheten må være av en viss størrelse for at den organisasjonsmessig kan være en egen avdeling. Når det er få årsverk i, vil det være behov for å se på andre tjenester som kan samlokaliseres/samordnes for å oppnå ønsket størrelse.

Når det gjelder organisering av flyktningetjenesten, er det to hovedspørsmål:

1. Skal organiseringa være som i dag med delt ansvar mellom Oppvekst og HOV? NAV har ansvar for bosetting og introprogrammet og Oppvekst har ansvar for norskopplæringa. Sølve gjennomfører norskopplæring med samfunnskunnskap og introduksjonsprogrammet på oppdrag fra Søndre Land kommune.
2. Skal flyktningetjenesten samordnes under én leder i en egen enhet, med ansvarsområde bosetting og kvalifisering av innvandrere og introduksjonsprogrammet?

Å samle flyktningetjenesten under én leder i en egen enhet, med ansvarsområde bosetting og kvalifisering av innvandrere og introduksjonsprogrammet, reiser nye problemstillinger. Blant annet om størrelsen på enheten i organisasjonssammenheng, fyller kravene til å være en avdeling. For å besvare dette spørsmålet må nye grenseflater vurderes. Dette kan gjelde VO og spesialundervisning innen VO eller andre aktuelle funksjoner som styrker enheten. Denne vurderingen kan tas på et senere tidspunkt for å sikre at ei brei vurdering av tangerende tjenester som kan samordnes i enheten for å oppnå avdelingsstatus.

Et annet spørsmål er denne enhetens myndighetsplassering i den kommunale organisasjonen. Skal flyktningetjenesten med ansvarsområde bosetting og kvalifisering av innvandrere og introduksjonsprogrammet ligge under HOV, Oppvekst eller i NAV?

NAV sine kompetanser for flyktningarbeidet:

- NAV har markedskompetanse med egen markedskontakt. Dette er en viktig kompetanse i bosetting av innvandrere.
- Det er viktig for innvandreren å få seg jobb, enda viktigere at de blir i jobben. NAV har arbeidsretting som virkemiddel i sitt arbeid for alle innbyggerne.
- I følge rundskriv Q 27/2015 skal Arbeids- og velferdsetaten og kommunen¹¹ etablere en forpliktende samarbeidsavtale som sikrer ansvarsdeling, informasjonsflyt og samarbeidsrutiner.
- NAV gir råd og veiledning innen økonomi, kvalifiseringsprogrammet, og andre tjenester innen lov om sosiale tjenester
- Rus og psykisk helse

Oppvekst sine kompetanser for flyktningarbeidet:

- Norskopplæring
- Barnehage og skole er viktige arenaer for sosialisering og læring i inkluderingsarbeidet.
- Barns lek og læring åpner også dører for voksne gjennom felles ansvar for barns oppvekstmiljø.

¹¹ Rundskriv Q-27/2015 – Samarbeid mellom kommunen og arbeids- og velferdsetaten om introduksjonsordning for nyankomne innvandrere.

- Ansvar og kompetanse for voksenopplæring organiseres av Oppvekst.
- Barnehage og skole sitt støtteapparat som veiledere og spesialpedagog er viktig kompetanse ved behov i flyktningetjenesten.

HOV sine kompetanser for flyktingarbeidet:

- HOV organiserer helse- og omsorgstjenester fra vugge til grav.
- Psykolog
- Helsestasjonen er i praksis et lavterskeltilbud, og har som regel stor legitimitet i befolkningen som informant, hjelper og døråpner til spesialisttjenester.
- Legetjenestens rolle både i forbindelse med helsesjekk og som opplyser når sykdom i Norge ikke har de samme følger som samme sykdom har i det landet innvanderne kommer fra.
- NAV er egen avdeling under kommunalområdet

Andre momenter i organisering av flyktningetjenesten

- Mottakssituasjonen er viktig med hensyn til å bygge relasjoner, noe som er en forutsetning for god kommunikasjon og problemløsning. Det gjør en forskjell å komme til en skranke eller til et lite hus midt i et boligfelt.
- Innvandrere vil ha jobb, jobb som varer slik at de kan forsørge seg selv og familien. Dette innebærer tett oppfølging, både av de som er i arbeidspraksis, de som er jobbsøkere og de som har fått jobb. For jobben er ikke gjort den dagen flyktingen får en arbeidskontrakt i hånda.¹²
- Starter integreringsarbeidet allerede når flyktingene sitter på mottaket. Får velkomstbrev fra kommunen. Kommunen trekker andre landsmenn og – kvinner inn som kontaktpersoner. I tillegg får hver flykting en egen norsk, frivillig kontaktperson i lokalsamfunnet.
- Biblioteket og andre offentlige arenaer som møteplasser for aktivitet, deltakelse og inkludering. Noen må ta initiativ til å åpne dørene.¹³

Uavhengig av organisering er det viktig å sette opp et innvandrerbudsjett som viser innsats og ressursfordeling. På den måten blir innvanderregnskapet et viktig styringsdokument for politiske og administrative beslutninger når det gjelder bosetting og kvalifisering av framtidig arbeidskraft.

Arbeidsgruppa har følgende anbefaling til organisering:

Arbeidsgruppa mener at tjenesten bør samles i en egen enhet med leder, der voksenopplæring og flyktningetjenesten er samlet. Det må spilles på nettverk og teamarbeid uavhengig av hvor det blir organisert.

Arbeidsgruppa anbefaler en organisering i kommunalområde Oppvekst. Tilbudet organiseres i en avdeling som kan bestå av spesialpedagoger for barn og voksne, logoped og flyktingekonsulenter. Avdelingen må også ha ansvar for oppfølging av tilbudet om introduksjonsprogrammet som pr dd blir kjøpt av Sølve. Avdelingen blir liten så lenge introduksjonsprogrammet er lagt ut til Sølve, men en kan tenke seg at leder har delt funksjon mellom å være leder og feks flyktingekonsulent. Avdelingen må også ha en koordinatorrolle opp mot frivillige.

¹² Dag H. Holmemo Eikeli i Rælingen kommune.

¹³ *Integrering av innvandrere er ikke en kontorjobb*, overskrift i artikkel av journalist Siw Ellen Jakobsen

9. Vedlegg

9.1 Viktige faktorer og perspektiv i forbindelse med traumer¹⁴

Resiliens kan forstås som personens psykiske motstandskraft overfor påkjenninger, også referert til som robusthet. Personer som utsettes for risikofylte forhold, men som likevel har motstandsdyktighet og tilpasningsevne, viser resiliens.

Posttraumatisk vekst blir beskrevet som positivt opplevde personlige endringer knyttet til det å ha opplevd en traumatisk hendelse. Endringene kan være økt personlig styrke, bedre relasjoner til andre mennesker, nye prioriteringer i livet eller økt åndelig bevissthet.

Empowerment er en prosess som gjør mennesker i stand til å øke sin kontroll over eget liv. Prosessen tar utgangspunkt i menneskets egne ressurser og evne til å kontrollere eget liv, gitt at de gis makt eller autoritet, gjøres i stand til og tillates å delta i sentrale vurderinger og valg. Brukermedvirkning er ett viktig deltakelseelement i bosetting og involvering i et nytt samfunn, mens lokalsamfunnet ansees som den viktigste arena for å vinne kontroll over forhold som påvirker helsen.

Stigmatisering kan påvirke innvandrernes selvbilde, samfunnets holdninger og saksbehandlers vurdering av behov. Stigma kan også innvirke på relasjonen mellom innvandrere og lærer/saksbehandler/andre og bidra til en uønsket ubalanse i samarbeidet, som kan hindre reell brukermedvirkning.

Møte med innvandrerne skal preges av likeverdighet, åpenhet, ærlighet og tillit. Bistand i bosetting og kvalifisering handler om å utvikle ferdigheter, nettverk og støtte, slik at hun eller han kan ta ansvar for eget liv.

9.2 Lenker

Oversikt over viktige begreper: www.flyktninghjelpen.no

Oversikt over departement og etater som arbeider med innvandring og utlendingsspørsmål: www.regjeringen.no/no/dep/jd/id463/

Boliger til flyktninger og innvandrere www.husbanken.no og www.imdi-no

9.3 Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet – målstruktur 2015¹⁵

Hovedmål

1. Innvandrere og deres barn skal få bruke ressursene sine og bidra til fellesskapet.
2. Et samfunn med like muligheter og uten diskriminering

Delmål

- 1a) Rask bosetting av flyktninger til kommunene.
- 1b) Rask overgang til arbeid eller utdanning for nyankomne innvandrere.
- 1c) God bruk av kompetansen til innvandrere i arbeidslivet.
- 1d) Innvandrere deltar i demokrati og samfunnsliv.
- 2a) Offentlige tjenester tilpasset mangfoldet i befolkningen.

¹⁴ Helsedirektoratet: Sammen om mestring – veileder i lokalt psykisk helsearbeid og rusarbeid for voksne.

¹⁵ Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet – tildelingsbrev til integrerings- og mangfoldsdirektoratet 2015

9.4 Økonomisk oversikt flyktingarbeid i Søndre Land kommune for 2014

Oversikten viser utgifter og inntekter i forbindelse med bosetting og kvalifisering av innvandrere i Søndre Land kommune for 2014. For 2014 er det ikke ført et eget innvandreregnskap, og for tjenesteområder som også yter tjenester til hele befolkningen vil tallene i tabell 9.4-1 være en estimert størrelse. For framtiden vil kommunen føre et særskilt innvandreregnskap over inntekter og utgifter.

Tabell 9.4-1 Utgifter og inntekter for flyktingarbeid i 2014

Utgifter 2014	Kroner	Kroner
Introduksjonsstønad	1 422 858,-	
Norskundervisning	1 155 000,-	
Introduksjonsprogrammet	2 000 000,-	
Flyktingetjenesten	578 000,-	
Veiledere NAV	298 000,-	
Helsetjenester	300 000,-	
Tolketjenester	50 000,-	
Særskilt norskopplæring i grunnskolen	50 000,-	
Sosial stønad	677 404,-	
Administrative kostnader	10 000,-	
Sum utgifter		6 532 262,-
Tilskudd 2014		
Fra IMDi til integrering	2 878 000,-	
IMDi integreringstilskudd	1 381 800,-	
IMDi norskundervisning	1 155 000,-	
Innbyggertilskudd (28 á 22 500 kr)	630 000,-	
Sum tilskudd		6 044 800,-
Utgifter ut over statlige tilskudd 2014		487 462,-

I 2014 bosatte Søndre Land kommune 8 flyktinger mot 7 i 2013. I 2015 er det per 1. august bosatt 12 personer inkludert familiegjennforening. I tillegg kommer 3 avtalte bosettinger og 5 som ikke er forespurt. Pr 15.10.2015